

Judaica Bulletin

Mededelingenblad van de Stichting Judaica Zwolle
Postbus 194, 8000 AD Zwolle
Verschijnt viermaal per jaar

Jaargang 3, Nummer 1 / Tammoez 5749 - Juli 1989

Postgiro 259272 - Abonnementsprijs f 12,-

CURSUSSEN IN DE SYNAGOGE

Het nieuwe seizoen 1989-1990 breekt over enige weken weer aan. We zijn daarom zeer verheugd, dat we u voor de vierde achtereenvolgende keer een nieuw en interessant programma van cursussen in de Zwolse synagoge kunnen aanbieden. Naast leerhuizen en cursussen Hebreeuws dit jaar ook aandacht voor Joods-Amerikaanse literatuur. Het programma ziet er als volgt uit:

- Vrij Leerhuis, groep 1	Genesis lezen met de rabbijnen
- Vrij Leerhuis, groep 2	Inleiding tot de Talmud
- Leerhuiscursus	Het joodse karakter van de evangeliën
- Hebreeuws, groep 1	Beginnerscursus Bijbels-Hebreeuws
- Hebreeuws, groep 2	Gevorderdencursus Bijbels-Hebreeuws
- Cursus Literatuur	Joods-Amerikaanse literatuur

Van elk van deze cursussen volgt hier een korte beschrijving.

Vrij Leerhuis, groep 1 - Genesis lezen met de rabbijnen

Het bijbelboek Genesis (in het Hebreeuws: Beresjiet) is het eerste boek van de vijf boeken van de schriftelijke Tora. Rondom de schriftelijke Tora bestaat in het Jodendom sinds oude tijden een grote verzameling overleveringen, die samen de mondelinge Tora worden genoemd. Men kan zelfs stellen, dat de schriftelijke Tora nimmer bedoeld is om gelezen te worden los van deze oude mondelinge tradities, die in elke generatie weer een actuele vertolking kregen en die in groten getale door de latere rabbijnen zijn opgetekend. In deze cursus zullen we op een twaalfstal avonden een begin maken met het lezen van Genesis met behulp van de rabbijnse tradities. Van de deelnemers zal gevraagd worden het te bespreken Genesis-gedeelte van te voren te bestuderen. Daarvoor kunnen zij naar eigen keuze gebruik maken van verschillende recente publikaties, zoals:

- Uit Joodse bronnen, Verklaring bij vijf Genesisteksten, door rabbijn R. Gradwohl, Boekencentrum, 's Gravenhage, ISBN 90-239-0425-7.
- De Tora vandaag, door Pinchas H. Peli, Kok, Kampen, ISBN 90-242-5451-5.

Mocht u niet aan een van onze cursussen deelnemen, maar wel geïnteresseerd zijn in toezending van het Judaica-Bulletin, dan kunt u zich daarop abonneren door f 12,- over te maken op ons gironummer 259272, t.n.v. Stichting Judaica Zwolle, p/a Zandkreek 9, 8032 JL Zwolle.

- Tenachon, Tweemaandelijkse brochures bij de afdelingen van de Tora onder redactie van Eli Whitlau, Folkertsma Stichting voor Talmudica, Hilversum. Daarvan de afleveringen 1 t/m 9.
- Rashie's Pentateuch-Commentaar, Vertaald door rabbijn A.S. Onderwijzer, Ned.-Israëlietisch Kerkgenootschap, Amsterdam. Daarvan: Deel I, Beresjiet.

Docent is Drs. S.P. van 't Riet.

De cursus bestaat uit 12 dinsdagavonden van 19.30-21.30 uur en wordt gehouden in de bovenzaal van de Zwolse synagoge, Schoutenstraat 14. De data zijn: 26 september, 10 en 24 oktober, 7 en 21 november, 12 december 1989 en 9 en 23 januari, 6 en 20 februari, 13 en 27 maart 1990. Van de deelnemers wordt een cursusgeld van f 120,- gevraagd (dit is inclusief konsumpties en verstrekking van het Judaica Bulletin).

Vrij Leerhuis, groep 2 - Inleiding tot de Talmoed en de Halacha
De Talmoed is na Tenach (de Hebreeuwse Bijbel) het belangrijkste en meest invloedrijke document in het Jodendom. Men vindt er de discussies in van de rabbijnen uit de Oudheid over de Halacha, de leefregels van het Jodendom. In deze cursus zal een inleiding worden gegeven op de Talmoed en de Halacha. Gebruik gemaakt zal worden van het boek 'De creativiteit van de Halacha' van Joseph B. Soloveitchik (Gooi en Sticht, Hilversum, ISBN 90-304-0469-8). Ook zullen tijdens de lessen een aantal Talmoedfragmenten worden besproken. Het is wenselijk dat de deelnemers zich reeds enige kennis van het Jodendom hebben eigen gemaakt. De docent is Dr. W.H. Zuidema.

De cursus bestaat uit 12 maandagavonden van 19.30-21.30 uur en wordt gehouden in de bovenzaal van de Zwolse synagoge, Schoutenstraat 14. De data zijn: 23 oktober, 6 en 20 november, 4 en 18 december 1989 en 29 januari, 12 en 26 februari, 26 maart, 23 april, 14 en 28 mei 1990. Van de deelnemers wordt een cursusgeld van f 120,- gevraagd (dit is inclusief konsumpties en verstrekking van het Judaica Bulletin).

Leerhuiscursus - Het Joodse karakter van de evangeliën

In deze cursus worden de joodse achtergronden van de evangeliën en speciaal van het Lukas-evangelie besproken. Uitgangspunt daarbij is, dat de evangeliën een vorm van joodse literatuur uit de eerste eeuw C.J. zijn. Aan de orde komen o.a. de historische omstandigheden waarin de evangeliën zijn ontstaan, het semitische karakter van het Grieks waarin de teksten geschreven zijn, het midrasj-karakter van de evangelie-verhalen, de verschillende messiasopvattingen en de joodse groeperingen die een rol spelen in of op de achtergrond van de verhalen. Gedurende een tiental avonden zullen bovenstaande onderwerpen besproken worden aan de hand van het boek 'Lukas de Jood' van Will J. Barnard en Peter van 't Riet (Kok, Kampen, ISBN 90-242-2526-4). De docent is Drs. S.P. van 't Riet.

De cursus bestaat uit 10 dinsdagavonden van 19.30-21.30 uur en wordt gehouden in de bovenzaal van de Zwolse synagoge, Schoutenstraat 14. De data zijn: 19 september, 3, 17 en 31 oktober, 14 en 28 november, 19 december 1989 en 16 en 30 januari, 13 februari 1990. Van de deelnemers wordt een cursusgeld van f 100,- gevraagd (dit is inclusief konsumpties en verstrekking van het Judaica Bulletin).

OPROEP

Het bestuur van de Stichting roept vrijwilligers op voor de functie van

CURSUS-COÖRDINATOR

ten behoeve van de cursussen Vrij Leerhuis en Hebreeuws.

De taken van de coördinator zijn:

- een half uur voor de cursus het gebouw openen, de kachel aanzetten en koffie zetten;
- de cursisten verwelkomen en het corvee met hen regelen;
- het kontakt onderhouden tussen de Stichting en de cursisten;
- het gebouw na de cursusavond in ordentelijke staat afsluiten.

Cursus-coördinatoren worden in de gelegenheid gesteld de door hen te coördineren cursus gratis te volgen.

Hebreeuws, groep 1 - Beginnerscursus Bijbels-Hebreeuws

Voor het lezen en begrijpen van Tenach (de Hebreeuwse Bijbel) is kennis van de Hebreeuwse taal van groot belang. De bedoeling van deze cursus Bijbels-Hebreeuws is een inleiding te geven in het Hebreeuws. Aan de orde komen onder andere het alfabet, de vorming van woorden, de zinsbouw, de werkwoorden en allerlei andere aspecten die nodig zijn om enig inzicht te krijgen in het Hebreeuwse karakter van de Bijbel. Er is geen speciale vooropleiding nodig voor het volgen van deze cursus.

Tijdens de lessen wordt aanvankelijk gebruik gemaakt van het boek 'Beknopte Hebreeuwse Grammatica' van Dr. J. Cohen (Martinus Nijhoff, 's Gravenhage, ISBN 90-247-0642-4), later ook van de boeken 'Grammatica van het Bijbels Hebreeuws' en 'Hulpboek bij de Grammatica van het Bijbels Hebreeuws' van J.P. Lettinga (E.J. Brill, Leiden). Behalve het systematisch doorwerken van de grammatica zal er aandacht besteed worden aan het lezen en vertalen van een aantal bekende Bijbelteksten. De docent is Drs. B.J. Snijders.

De cursus bestaat uit 20 maandagavonden van 19.30-21.30 uur en wordt gehouden in de bovenzaal van de Zwolse synagoge, Schoutenstraat 14. De data zijn: 18 en 25 september, 2, 16 en 30 oktober, 13 en 27 november, 11 december 1989 en 8, 15 en 22 januari, 5 en 19 februari, 5, 12 en 19 maart, 2 april, 7 en 21 mei, 11 juni 1990. Van de deelnemers wordt een cursusgeld gevraagd van f 190,- (dit is inclusief konsumpties en verstrekking van het Judaica Bulletin).

Hebreeuws, groep 2 - Gevorderdencursus Bijbels-Hebreeuws

Deze cursus is bedoeld voor hen die reeds eerder een cursus Hebreeuws hebben gevolgd en zich verder willen bekwamen en verdiepen in het vertalen van de Hebreeuwse tekst van de Bijbel. Vertalen is een van de belangrijkste onderwerpen van deze cursus. Tussen het vertalen door zullen bepaalde aspecten van

het Hebreeuws verder worden uitgediept en zal er meer achtergrondinformatie worden verstrekt.

Tijdens de lessen wordt gebruik gemaakt van de boeken 'Grammatica van het Bijbels Hebreeuws' en 'Hulpboek bij de Grammatica van het Bijbels Hebreeuws' van J.P. Lettinga (E.J. Brill, Leiden). De docent is Drs. J.L.C. Boertjens.

De cursus bestaat uit 20 donderdagavonden van 19.30-21.30 uur en wordt gehouden in de bovenzaal van de Zwolse synagoge, Schoutenstraat 14. De data zijn: 14 en 21 september, 5 en 19 oktober, 2, 16 en 30 november, 14 december 1989 en 11 en 25 januari, 8 en 22 februari, 8, 22 en 29 maart, 5 en 19 april, 3, 10 en 17 mei 1990. Van de deelnemers wordt een cursusgeld gevraagd van f 190,- (dit is inclusief konsumpties en verstrekking van het Judaica Bulletin).

Cursus Joods-Amerikaanse literatuur

Waarom spreken de boeken van Joods-Amerikaanse schrijvers zoveel mensen tot de verbeelding? Is het lot van de Joods-Amerikaanse immigranten iets, wat ons bijzonder raakt? Herkennen velen iets van zichzelf in de personages?

Dit zijn vragen, die in deze cursus aan bod komen. Aan de hand van werk van twee Joods-Amerikaanse schrijvers, Nobelprijswinnaar Isaac Bashevis Singer en de ook in ons land veel gelezen schrijver Chaim Potok, zullen de - vaak traumatische - ervaringen van veel Joods-Amerikaanse immigranten worden geïllustreerd. Daarnaast zullen de historische achtergronden van deze ervaringen geschetst worden.

De cursus bestaat uit drie bijeenkomsten. Tijdens de eerste bijeenkomst wordt behandeld: Isaac Bashevis Singer, Gimpel the Fool (Penguin-books)/Simpele Gimpl en andere verhalen (Rainbow Pockets, f 10,-), daaruit de verhalen: Gimpel the Fool/Simpele Gimpl; The Gentleman from Cracow/Het bal; Joy/Vreugde; The Unseen/Die ziet en niet gezien wordt. De tweede bijeenkomst gaat over: Chaim Potok, The Chosen/Uitverkoren (Uitgeverij Bzztoh, f 34,50). De derde bijeenkomst staat centraal: Chaim Potok, My name is Asher Lev (Penguin-books)/Mijn naam is Asher Lev (Uitgeverij: Bzztoh, f 34,50). De behandelde boeken kunnen naar keuze in het Engels of in het Nederlands gelezen worden. Bij de bespreking zal, terwille van de toegankelijkheid, de Nederlandse vertaling centraal staan. Overigens gaat het bij Singer in beide gevallen om een vertaling uit het Jiddisch, de taal waarin Singer schrijft.

De cursus wordt gehouden op woensdagavonden van 19.30-21.30 uur in de bovenzaal van de Zwolse synagoge, Schoutenstraat 14. De data zijn: 11 en 25 oktober, 8 november 1989. De docent is Drs. R.T.M. Hermans. Van de deelnemers wordt een cursusgeld van f 40,- gevraagd (dit is inclusief konsumpties en verstrekking van het Judaica Bulletin).

MEDEDELINGEN

Docenten

Piet Pranger zal zijn werk als docent voor onze stichting met ingang van het nieuwe seizoen beëindigen. Hij gaat in Amsterdam studeren aan het Juda Palache Instituut. We willen hem bedanken voor zijn inzet en inspanningen in het achterliggende seizoen.

BOEKBESPREKINGEN

Een kroon voor Esther, Nechamah Mayer-Hirsch, Kok, Kampen, ISBN 90-242-4334-3, 107 pag., f 14,90.

Het boekje geeft een breed overzicht over tal van aspecten rond het Poerim-feest. In korte, column-achtige hoofdstukjes (vaak niet langer dan 2 à 3 bladzijden) komen o.a. aan de orde de historische achtergrond van Poerim en het bijbelboek Esther, de wijze waarop Poerim gevierd wordt, de lezing van de Esther-rol tijdens het feest, de midrasj op Esther, enz. De behandeling van de vele onderwerpen is kort en eenvoudig. Daardoor echter soms ook wat oppervlakkig. Dat is b.v. het geval met de historische achtergronden. Van het Perzische rijk worden wel een aantal politieke verwickelingen vermeld, maar de perzische politieke en godsdienstige cultuur, die een veel belangrijker achtergrond vormt bij het boek Esther, komt nergens uit de verf. Het aardigste aan het boekje is echter, dat het niet alleen maar de 'officiële' godsdienstige aspecten van Poerim laat zien. Ruime aandacht is er voor de wijze waarop Joden Poerim in de loop der eeuwen gevierd hebben en nog vieren. Het hoofdstukje over de viering in Nederland b.v. geeft er een goed beeld van, hoe het Jodendom zich altijd ontwikkelt als een wisselwerking tussen het gedrag van het 'joodse volk' en de doordenking van dat gedrag met behulp van de Tora onder leiding van de rabbijnen. Kenmerkend voor het boekje is de afwisseling tussen ervaring en beleving van Poerim en het Esther-verhaal enerzijds en de wat droge achtergrondinformatie anderzijds. Door de beknoptheid van de hoofdstukken

en de heldere formulering is het boekje goed leesbaar voor een breder publiek. Door de prijs en de fraaie omslag is het bovendien zeer goed te gebruiken als geschenk bij gepaste gelegenheden.

Maak gebeden van mijn verhalen, Verhalen van rabbi Nachman van Bratzlaw, Maartje van Tijn, Boekencentrum, 's Gravenhage, 90-239-1593-3, 210 pag., f 29,90.

Door de fantastische en sprookjesachtige verhalen van rabbi Nachman van Bratzlaw lopen rode draden van diep messiaans verlangen... Zo begint Maartje van Tijn haar boek met verhalen van een buitenbeentje onder de chassidische rabbi's. Rabbi Nachman, een achterkleinzoon van de Baäl Sjeem Tow, de stichter van de chassidische beweging in het achttiende-eeuwse, oosteuropese Jodendom, leefde in de tijd van de napoleontische oorlogen in een diep verscheurd Europa. Al even innerlijk verscheurd was rabbi Nachman zelf, bij wie periodes van intens godsverlangen afwisselden met tijden van diepe godverlatenheid. De verhalen in dit boek zijn afkomstig uit zijn laatste levensjaren, waarin zijn lichaam gesloopt werd door tuberculose. Zijn leerlingen hebben ze na zijn leven opgeschreven en Maartje van Tijn heeft ze voor deze uitgave bewerkt en hierendaar tussen de regels door van toelichting voorzien. De meeste verhalen zijn heel anders dan men van chassidische verhalen zou verwachten. Zij lijken vaak meer op niet-joodse sprookjes. Niet alle verhalen zijn bovendien even interessant. Veelvuldig wordt gebruik gemaakt van her-

halingen van thema's in iets gewijzigde versie. Dat geeft de verhalen soms iets voorspelbaars. Anderzijds komen verrassende wendingen voor. Het verhaal 'De rabbi en zijn zoon' geeft een verhelderend, hoewel eenzijdig beeld van de controverses, die het Chassidisme aanvankelijk opriep in het oosteuropese Jodendom.

Toegevoegd werd een hoofdstuk met biografische aantekeningen over rabbi Nachman van Bratzlaw, die ook vandaag nog een schare volgelingen heeft. Zeer bijzonder, en voor Christenen niet oninteressant, is dat de Bratzlawer Chassidiem nooit een opvolger hebben gekozen voor rabbi Nachman. Zij worden dan ook de 'Chassidiem van de dode rebbe' genoemd. Een aardig boek over een eigen-aardige vorm van chassidisch Jodendom.

Een voorganger over Israël, Ds. K.H.Kroon, voortrekker bij het gesprek tussen de Synagoge en de Kerk, Jurgen van den Herik, Kok, Kampen, ISBN 90-242-0798-3, 117 pag., f 19,90.

Ds. K.H.Kroon (1904-1983) was lange tijd hervormd predikant voor het 'gesprek tussen Kerk en Synagoge' in Amsterdam. Hoewel hij zeer veel geschreven heeft in de vorm van artikelen, zijn er maar weinig boeken van zijn hand verschenen. Om zijn bijdrage aan het 'gesprek tussen Kerk en Synagoge' niet grotendeels verloren te laten gaan, heeft Jurgen van den Herik uit Kroons vele artikelen een samenvatting gemaakt met betrekking tot een viertal aspecten van zijn leven en werk. In het boek komen achtereenvolgens aan de orde: een biografisch overzicht, Kroons opvattingen over Israël, Kroons opvattingen over Paulus en de relatie tot zijn leermeesters Karl Barth en K.H. Miskotte.

De theologie van Kroon is in de jaren voor de Tweede Wereldoorlog zeer sterk beïnvloed door het opkomend nazisme en later door alles wat de Joden in de Tweede Wereldoorlog werd aangedaan. Daarnaast spelen zijn historische en maatschappelijke inzichten met betrekking tot het Jodendom en het Romeinse Rijk bij het begin van de christelijke jaartelling een belangrijke rol in zijn uitleg van het Nieuwe Testament. Het optreden van Jezus en Paulus beschouwt Kroon als een intern-joodse aangelegenheid. Integensstelling tot de gangbare theologie van zijn tijd (en hoevelen hangen deze ook nu nog aan?) is in de ogen van Kroon het z.g. Oude Testament niet achterhaalt door het Nieuwe Testament. De komst van Christus verandert niets aan de godsdienst van Israël, alleen krijgt de hele wereld deel aan de verwachting van Israël, aldus Kroon. Met deze en dergelijke opvattingen is Kroon inderdaad een voorganger geweest in de Hervormde Kerk van na de Tweede Wereldoorlog. Toch kan men hier en daar wel enige bedenkingen tegen zijn opvattingen hebben. Wat b.v. te denken van een uitspraak als: het Oude Testament is voor de kerk "de eigenlijke Schrift welke verwachtingen en beloften wij steeds meer nodig hebben om... de Synagoge en de Joden beter te verstaan dan zij zichzelf verstaan" (pag. 20). Komt hier toch niet weer het oude christelijke superioriteitsgevoel ten opzichte van het Jodendom om de hoek kijken? Er zijn meer van dergelijke uitspraken van Kroon uit dit boek te noteren. Het probleem daarbij is, dat Kroons visie op Tenach sterker bepaald lijkt te zijn door de profeten dan door de Tora. Zo ook lijkt Kroons visie op het Nieuwe Testament sterker bepaald te zijn door

de brieven van Paulus dan door de evangeliën. Het gevolg is naast een grote gedrevenheid en betrokkenheid, toch ook een zekere eenzijdigheid in Kroons visie op Israël en het Jodendom. Het is alsof hij bij tijd en wijle de bezonnenheid van de Tora en de evangeliën mist. Wel is zijn kijk op Paulus als Jood van zijn tijd van groot belang. Van rabbijnse invloeden op de theologie van Kroon is in het boek weinig te merken. Zijn grote leermeester was de theoloog Karl Barth, die hij overigens met name op het punt van Israël niet kritiekloos volgde. Daarmee is Kroon ondanks alles een typisch christelijk theoloog gebleven. Zijn taal, zijn betoogtrant en zijn begrippenkader zijn die van de christelijke theologie. In die zin komt men beschouwingen tegen over het verschil tussen 'Israël als volk' en 'Israël' als theologisch begrip, waarbij het alleen maar om het laatste zou gaan (pag. 40). Dat daarmee het begrip 'Israël' buiten de werkelijkheid komt te staan, schijnt veel theologen niet te deren. Als Israël namelijk geen volk was, dan zou men nu over 'Israël' ook niet kunnen spreken als over een theologisch begrip. Dankt het theologische begrip 'Israël' zijn bestaan niet evenzeer aan het volk Israël, als Israël haar bestaan dankt aan haar 'theologie'? Met andere woorden, deze twee zijn niet los van elkaar te maken. Wie in dit boek over Kroons opvattingen leest, zal veel vinden om over na te denken.

Uitverkoren, Voorrecht of last?, J. Klener, A. Spijkerboer e.a., OJEC-Serie nr. 7, Kok, Kampen, 107 pag., ISBN 90-242-4287-8, f 19,50.

Een bundel van twaalf bijdragen over het begrip 'uitver-

kiezing', zes van de hand van joodse en zes van christelijke auteurs. De schrijvers komen voornamelijk uit kerkelijke en journalistieke kring. Instructief zijn de twee eerste bijdragen van Prof. Dr. J. Klener over het begrip 'uitverkiezing' in het oude Israël en in het Jodendom en van Ds. A. Spijkerboer over hetzelfde begrip in het Christendom (vooral Calvijn, Augustinus en Barth). Wie de wereld van verschil wil proeven, die er ligt tussen de manier waarop Joden en Christenen denken, vindt in dit boek veel vergelijkingsmateriaal. Overigens is dit boekje een belangrijke reden geweest voor de amsterdamse rabbijn L.B. van de Kamp om met het OJEC te breken (zie zijn artikel in TROUW, 27 juni 1989). Niet geheel ten onrechte? De meeste bijdragen laten zich meer lezen als persoonlijke ontboezemingen, dan dat zij werkelijk inzicht verschaffen in het begrip 'uitverkiezing'. Het OJEC heeft dan ook betere publikaties op haar naam staan.

De Torah vandaag, Pinchas H. Peli, Kok, Kampen, 200 pag., ISBN 90-242-4728-4, f 34,50.

Het boek bevat 54 korte essays, die samen een doorlopend commentaar op de Tora vormen. Elk van deze essays is geschreven bij een parasjah van de Tora, d.i. een wekelijkse afdeling. De Tora is namelijk onderverdeeld in 54 parasjot, d.w.z. opvolgende afdelingen die wekelijks in synagoge worden gelezen. De sjabbatten worden genoemd naar deze parasjot die zelf vaak weer worden aangeduid met behulp van hun eerste woord. De eerste parasjah van de Tora is 'Beresjiet' ('In den beginne'; Gen. 1:1 - 6:8). Het boek is zeer lezenswaardig, bevat veel informatie en getuigt van een

aktuele omgang met de 'oude' tekst. Het boek is een uitstekende inleiding tot het joodse denken rondom de tekst van de Tora. De lezer oordele verder zelf. Het enige gebrek van het boek is, dat de indeling van de Tora in parasjot niet gegeven wordt, noch de Hebreeuwse namen van de besproken afdelingen. Dat maakt het geheel voor de niet ingewijde lezer soms wat ondoorzichtig. Ook is de vertaling af en toe iets te gehaast, waardoor er bijvoorbeeld een aantal akelige anglicismen in de tekst terecht zijn gekomen. Verder kunnen we het boek alleen maar van harte aanbevelen.

vrouw wijdt de sjabbat
in door het ontsteken
van de kaarsen

MEDEDELINGEN

Abonnementsprijs

Zoals u aan het vorige en aan dit nummer van het bulletin hebt kunnen zien, is de uitvoering ervan op twee punten fraaier geworden. In de eerste plaats is het lettertype en de opmaak verbeterd, waardoor ook de drukwaliteit is toegenomen. In de tweede plaats is het papier iets zwaarder geworden, hetgeen te maken heeft met het drukprocédé. Het gevolg is echter wel dat de produktie wat meer is gaan kosten. Daarom ontkomen we met ingang van de derde jaargang helaas niet aan een geringe verhoging van de abonnementsprijs, die nu f 12,- per jaargang zal zijn.

Bestuur

Jan Drentje heeft in verband met drukke werkzaamheden zijn lidmaatschap van het bestuur van de Stichting Judaica Zwolle beëindigd. Bij deze zeggen wij hem dank voor zijn bijdrage aan het werk van de stichting. Het bestuur zal te zijner tijd in de ontstane vakature proberen te voorzien.

Giften

We ontvingen een gift van f 50,- van de Heer en Mevr. B. te C. Zeer veel dank hiervoor. We willen er op wijzen dat giften aan de Stichting Judaica Zwolle aftrekbaar zijn voor de belasting. Giften zijn welkom op ons gironummer: 259272 t.n.v. Penn. Stichting Judaica Zwolle, Zandkreek 9, Zwolle.

Boeken op het gebied van het Jodendom

Mocht u boeken op het gebied van het Jodendom van de hand willen doen, dan houdt de Stichting Judaica Zwolle zich aanbevolen deze (gratis) van u over te nemen. We zijn begonnen aan de vorming van een (bescheiden) bibliotheek op dit gebied. Het is de bedoeling dat deze bibliotheek te zijner tijd het cursuswerk kan gaan ondersteunen.